

## انتخابات دو درجه‌ای

### رضا رحمانی<sup>۱</sup>

در تاریخ ۱۴ مرداد ماه ۱۲۸۵ هـ. ش مظفرالدین، پادشاه علیل و متزلزل، فرمان مشروطیت را صادر کرد و در فرمان دیگری، امر صریح به تأسیس مجلس و منتخبان ملت داد، و عده‌ای را مأمور ساخت تا اقدام به تهیه نظامنامه کنند، در این زمینه جلسات متعددی تشکیل شد و سرانجام هیئتی مأمور تنظیم نظامنامه انتخابات و مجلس شد و ظرف دو روز، نظامنامه، تهیه و به توشیح شاه رسید و دستور انتخابات صادر گردید. انتخابات دوره اول مجلس به صورت طبقاتی انجام گرفت، زیرا مردم را به شش طبقه تقسیم و برای هر طبقه، تعدادی نماینده تعیین کرده بودند. این طبقات، عبارت بود از:

۱. شاهزادگان

۲. اعیان و اشراف

۳. علما و طلاب علوم دینی

۴. تجار

۵. اصناف

۶. ملاکین و فلاحین

روز ۱۴ مهر ماه ۱۲۸۵ انتخابات مجلس در تهران پایان یافت و نخستین جلسه آن در کاخ گلستان با نطق مظفرالدین شاه قاجار افتتاح شد. روز بعد جلسه با حضور نمایندگان تهران رسمیت خود را اعلام و هیئت رئیسه خود را تعیین کرد. در این جلسه مرتضی قلی خان صنایع‌الدوله به ریاست و میرزا حسن خان وثوق‌الدوله و حاج محمدحسین امین‌الضرب به نیابت انتخاب شدند.<sup>۲</sup>

۱. نماینده دوره هفتم و هشتم مجلس شورای اسلامی از حوزه انتخابیه تبریز، اسکو و آذرشهر.

۲. عاقلی، باقر، تاریخچه مجلس شورای ملی، گنجینه اسناد، سال شانزدهم، دفتر دوم، تابستان ۱۳۸۵، شماره ۶۲، ص ۶۸ و ۶۹.

همزمان با افتتاح مجلس، در شهرها هم طبقات ششگانه به وظیفه خود عمل کردند و نمایندگان خود را انتخاب و روانه تهران نمودند.<sup>۱</sup>

نمایندگان دوره اول، قانون اساسی را در ۵۱ ماده تهیه و مورد تصویب قرار دادند و در هشتم دی ماه ۱۲۸۵ به امضای مظفردین شاه رسید و صورت قانونی یافت. ده روز پس از امضای قانون اساسی، مظفردین شاه به علت بیماری‌های گوناگون در گذشت و محمدعلی میرزا ولیعهد، به نام پادشاه ایران تاجگذاری کرد و خطبه به نام وی خوانده شد.

دوران کوتاه مدت سلطنت محمدعلی شاه وقایع شومی را برای آزادیخواهان به بار آورد. محمدعلی شاه که در دوران پدرش مساعدت و همکاری خود را با مشروطه‌خواهان نشان داده بود، پس از به قدرت رسیدن، مخالفت علنی خود را با آنان آشکار نمود. او به کلی زیر نفوذ مستقیم روس‌ها قرار داشت و دولت روسیه را پشتیبان حکومت خود می‌دانست، روس‌ها نیز که مخالف مشروطه ایران بودند، شاه جدید را در دشمنی با مجلس و مشروطه روز به روز بیشتر تقویت می‌کردند تا آن جا که محمدعلی شاه، صدراعظم متمایل به مشروطه‌خواهی را از صدرات انداخت و امین‌السلطان بیگانه‌پرست را به این مقام منصوب کرد.

محمدعلی شاه برای بر انداختن مشروطه تا آن جا پیش رفت که به عده‌ای از سران و اربابان روسی خود دستور داد تا مجلس را به توپ بستند و انقلاب خونینی را به راه انداختند. پس از سرکوب مجلس اول بسیاری از نمایندگان دستگیر و عده‌ای تبعید شدند. اما مقاومت مردم در برابر محمدعلی شاه حکومت وی را سرنگون و حکومت مشروطه را برقرار کرد. پیروزی آزادیخواهان در مشروطه دوم، به عزل محمدعلی شاه از سلطنت و تبعید او به روسیه انجامید.

## مجلس دوم

پس از تعیین دولت و برکناری محمدعلی شاه، دولت جدید درصدد برآمد انتخابات را برگزار کند و مجلس دوم شورای ملی را تشکیل دهد. نظامنامه انتخاب دوره دوم در اواخر سلطنت محمدعلی شاه با همکاری دولت مرکزی و انجمن ایالتی آذربایجان، به نمایندگی از دیگر انجمن‌های کشور تهیه شد. نظامنامه انتخابات مجلس اول بر پایه انتخابات صنفی بود، ولی نظامنامه انتخابات مجلس دوم بر پایه انتخابات غیر صنفی و دو درجه‌ای تدوین شده بود. انتخابات مجلس دوم برگزار شد، اما این بار سلامت انتخابات نه از سوی درباریان، بلکه از سوی خود مشروطه‌خواهان آسیب دید و آنان متهم به نقض مشروطیت و تقلب در انتخابات برای ورود به مجلس شدند.<sup>۲</sup> مرحوم میرزا علی تقه‌الاسلام تبریزی که خود از بزرگان مشروطه در تبریز بود در نامه‌ای ضمن اشاره به نابسامانی انتخابات در آذربایجان چنین می‌نویسد:

«... کار و کلای آذربایجان هم زار است، اشخاصی که انتخاب شده‌اند اولاً با دسیسه و تقلبات بوده و ثانیاً در کمال بی‌لیاقتی و بی‌علمی و بی‌کفایتی تشریف دارند. آن رفیق معهود (تقی‌زاده) صاحب ورقه ابداً حق عضویت

۱. همان، ص ۶۹.

۲. تقوی مقدم، مصطفی، فراز و فرود مشروطه، موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ص ۳۵۶.

انجمن که تحصیل کرده بود، نداشت؛ زیرا که دارای شرایط انتخاب نبود. نه ملک داشت نه مالیات بده بود ولی با نیتی و قصدی اول او را داخل انجمن کردند و اسم گذاشتند که حیاط ملکی به او بخشیده‌اند و حال آنکه بالمره دروغ بود. بعد اعضاء، یک نفر معین (کمک) کمیته ترتیب داده، اسم پاره‌ای اشخاص را به مردم نویسانیدند که از جمله مدیر مساوات و مدیر نجات و شیخ رضا دهخوارقانی و امثال او بود که دو نفر اولی معروفیت محلی ندارند، ثانیاً ایداً خبرویت و بصیرت از وضع آذربایجان ندارند، بالجمله سعی کردند که پارتی خود را محکم نمایند. در دوره ثانیه انتخابات تقلبات کردند تا قرعه به اسم هواخواهان و همیاران خودشان برآمد. رفیق (تقی‌زاده) از نهایت دست‌پاچی نخواست اعتبارنامه بگیرد، بلکه بالغ بر ۲۰۰ تومان پول نقد گرفت، این تجارت چه ضرری به ایشان دارد؟ به قول خودمان «آباد اولسا بلبلییم، خراب اولسا بایقوشی» (اگر آباد شد بلبلس می‌شویم و اگر خراب شد جغد آن می‌شویم) عقیده جمعی بر این است، و هوالحق، که انتخاب اعضا برای دارالشورا ماده غلط شده. گذشته از این معنی، به علت اینکه انتخابات را باید انجمن بکند والا در تحت نظارت حکومت و معارف شهر باید انتخاب شود. اعضای انجمن فقط هفت نفر بودند، باقی استعفا کرده بودند. هفتمین همان مولانا (ناصر حضرت) بود که از اصل، عضویت قانونی نداشت، و انتخابات و کلا در تحت نظارت همچو انجمن غیرقانونی شد. اعضای انجمن ۱۲ نفر بودند. چهار نفر استعفا کرده بودند، مانده بود هشت نفر؛ و قانون بر این است که اگر دو ثلث اعضای حاضر با موجود نباشد انجمن رسمیت نخواهد داشت. یک نفر نیز حالش آن بود که گفتیم، ماند هفت نفر «قلم یشد قانونیاً» (پس هرگز قانونی نمی‌شود) حال، آن شخص سید (تقی‌زاده) که همان این پارتی‌ها دور سر او می‌گردید، معلوم است که از انقلابیون سخت و در تهران شیوه‌ها زد اما امروزها از آن هوا افتاده و رنگ معتبری ندارد.<sup>۱</sup>

## نظامنامه انتخابات دو درجه‌ای

نظامنامه انتخابات صنفی در انتخابات دوره دوم قانونگذاری کنار گذاشته شد و به سبب رویدادهای سیاسی، نظامنامه انتخابات دو درجه‌ای جایگزین آن شد. برای این منظور کمیسیون ویژه تدوین نظامنامه از شانزده تن با گرایش‌های گوناگون سیاسی و فکری تشکیل شد. در کنار این کمیسیون، افراد و انجمن‌های گوناگون دیگری نیز به تهیه و تدوین نظامنامه انتخابات پرداختند، و آن‌ها نیز می‌کوشیدند نظرات خود را از راه همفکران خویش در کمیسیون پیگیری کنند. دولت‌های روسیه و انگلستان نیز در زمینه گشایش مجلس و تدوین نظامنامه نقش داشتند.

سرانجام، بر عکس قانون پیشین که مواد آن محدود و کوتاه بود، نظامنامه انتخابات دو درجه‌ای در ۱۹ فصل، ۶۳ ماده و ۴ تبصره تنظیم و تصویب شد. این قانون با قانون انتخابات صنفی تفاوت‌های شکلی و ماهوی بسیار داشت. در ماده یکم، شمار نمایندگان از ۱۵۶ تن که با افزایش جمعیت تا ۲۰۰ تن نیز قابل افزایش بود، به ۱۲۰ تن کاهش یافت. توزیع نمایندگان ملت در ایالات نیز دستخوش تغییر شد. برای نمونه، نمایندگان تهران از شصت تن به پانزده تن کاهش پیدا کرد و نمایندگان آذربایجان که در مرحله دوم نهضت نقشی مؤثر داشت، از دوازده

۱. فتحی، نصرت، زندگینامه شهید نیکام ثقة‌الاسلام تبریزی، ص ۵۰۰، ۴۹۹.

تن به بیست تن افزایش یافت.

با کنار گذاشته شدن نظام صنفی، محدودیت‌های صنوف مشخص بر حق مشارکت جمعی از میان رفت. شرایط مالی نیز که از محدودیت‌های گزینشی بود به‌گونه‌ای چشمگیر کاهش یافت و «کسانی که دارای حداقل دویست و پنجاه تومان علاقه ملکی یا ده تومان مالیات بده بودند یا پنجاه تومان عایدی سالیانه داشته و یا تحصیل کرده بودند، می‌توانستند در انتخابات شرکت کنند.

بند ۵ از ماده ۳ که بر اساس آن، اشخاص معروف به فساد عقیده از انتخاب کردن محروم بودند و بند ۷ از ماده ۵ که بر پایه آن اشخاص معروف به فساد عقیده و متظاهر به فسق از انتخاب شدن محروم می‌شدند، در این قانون تغییر یافت و به جای آن در بند ۴ از ماده ۵، کسانی که خروجشان از دین حنیف اسلام در حضور یکی از حکام شرع ثابت شده باشد محروم شدند و در بند یکم از ماده هفتم نیز اعتقاد داشتن به دین حضرت محمد بن عبدالله (ص) از شرایط انتخاب‌شوندگان دانسته شد.

بر پایه این بند نمایندگان مسیحی، زرتشتی و یهودی نیز می‌بایست در دین خود ثابت عقیده باشند. و بنابر بند یکم از ماده هفتم در شمار انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان قرار گرفتند. در بند یکم از ماده هشتم، شاهزادگان درجه یک، خواهر و برادران و عموهای پادشاه از حق انتخاب شدن محروم شدند. بر پایه بند سوم از همین ماده، افراد اگر بومی یا متوطن آن محل نبودند، دست کم می‌بایست شش ماه پیش از انتخابات در حوزه انتخابیه یا توابع آن اقامت داشته باشند.

عشایر نیز بر پایه ماده بیست و چهارم نظامنامه حق انتخاب کردن و انتخاب شدن پیدا کردند. پنج ایل بزرگ شاهسون آذربایجان، بختیاری، قشقایی، خمسه فارس و ترکمان هر کدام یک نماینده به مجلس شورای ملی می‌فرستادند. ماده پانزدهم این قانون که مهمترین دگرگونی ماهوی آن را نشان می‌داد محدودیت جدی بر انتخاب شهروندان پدید می‌آورد و گزینش مستقیم را به انتخاباتی دو درجه‌ای تبدیل می‌کرد.

مراد از گزینش دو درجه‌ای آن بود که نخست در محله‌های یک شهر، یا در شهرهای یک حوزه انتخابیه، شمار معینی را برمی‌گزینند که «منتخب» نامیده می‌شوند و سپس این انتخاب‌شدگان در مرکز حوزه انتخابیه گرد هم می‌آیند و از میان خود عده مطلوبه را ثانیاً انتخاب می‌کنند و این انتخاب‌شدگان درجه ثانی نماینده خوانده می‌شوند.

از آنجا که شمار نمایندگان حوزه‌ها از یک تا نوزده تن کم و زیاد می‌شد، انتخاب‌شدگان درجه اول نیز از سه تا پنجاه و هفت تن بودند. برای نمونه شمار انتخاب‌شدگان درجه اول ایالت آذربایجان پنجاه و هفت تن و منتخبین آن‌ها نوزده تن بودند. کمترین شمار منتخبان درجه اول، در حوزه‌های بلوچستان، بم و نماشیر- استرآباد- ساوه و زرنند- سمنان و دامغان و شاهرود و بسطام بود که شمار منتخبان مرحله یکم آن‌ها سه تن و نماینده انتخابی آنها، یک تن بود. منتخبان درجه نخست تهران نیز چهل و پنج تن بودند که پانزده نماینده را در مرحله بعد انتخاب و روانه مجلس می‌کردند.

مجلس دوم که در ۲۴ آبان ۱۲۸۸ ش گشایش یافت، به سرنوشتی مانند مجلس اول دچار شد و با رد اولتیماتوم روسیه تزاری، زیر فشار آن کشور از سوی دولت صمصام‌السلطنه بختیاری منحل و دوره فترتی برای دو سال و یازده ماه آغاز شد.

جهت اطلاع بیشتر از مواد مختلف «نظامنامه انتخابات»، اصل نظامنامه که در سال ۱۳۲۷ هـ ق، به تأیید محمدعلی شاه قاجار رسیده و در تبریز چاپ شده است، در اختیار خوانندگان گرامی مجله وزین «پیام بهارستان» قرار می‌گیرد.



## مقدمه

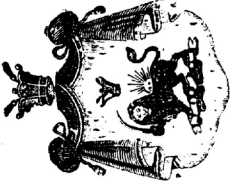
چون بر حسب اقتضای وقت پاره‌از مواد نظام انتخاباتی اعضای مجلس شورای ملی لازم‌التغیر دیده شد بموجب امر قدرقدر اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاهی خلد الله ملکه و سلطانه جمعی از خیر خواهان ملت باتفاق اعضا مجلس شورای مملکتی کمسیون مرکب از بیست نفر با کثرت آراء تشکیل دادند که نظامنامه جدیدی ترتیب دهند چون در قانون اساسی بچهار ماده راجع بامر انتخابات اشاره شده بود و تغییر آن مواد با اصول مزبور مخالفت مینمود محض رفع این محذور کمسیون مزبور مواد مهمه نظامنامه را که تنظیم کرده بود با آراء خیر اندیشان ممالک مهمه ایران عرضه داشت مراکز مهمه مملکت در اینباب حق نظر خودشانرا بمرکز آذربایجان تفویض نمودند عقلای آن مرکز عمده تغییر مواد اربمه را تصویب و ملاحظات خود را در مواد مهمه دیگر پیشنهاد کردند علیهذا با رعایت ملاحظات مرکز آذربایجان این نظامنامه تحریر و تنظیم شد در تحت این ملاحظه که مجلس شورای ملی بعد از آنکه بمبارکی افتتاح یافت بموجب اختیاری که در قوانین اساسی برای او مقرر است در استقرار با جرح و تعدیل هر يك از مواد نظامنامه آنچه صلاح داند منظور فرماید \*

۲

لیکن اهالی بلوک و ایلات هر ولایت با داشتن شرایط متره  
 می‌توانند در یکی از شهرهای آن ولایت حاضر شده با انتخابات  
 شراکت نمایند \*

فصل دوم شرایط انتخاب کنندگان

- ۱- ماده چهارم: انتخاب کنندگان اشخاصی خواهند بود که
  - دارای شرایط ذیل باشند \*
  - ( ۱ ) سیه ایران باشند \*
  - ( ۲ ) لا اقل بیست سال داشته باشند \*
  - ( ۳ ) مهر و نیت علی داشته اگر بوی یا مومل افضل نباشند
  - لا اقل شش ماه قبل از انتخاب در عمل انتخاب یا توابع آن سکنا
  - داشته باشند \*
  - ( ۴ ) لا اقل دارای دویست و پنجاه تومان علاقه‌مندی باده مومل
  - مالیات بده باشند یا پنجاه تومان جلدی سالیانه داشته و با تحصیل
  - کرده باشند \*
  - ۲- ماده پنجم: اشخاصی که از حق انتخاب نمودن مطلقاً محرومند
    - ( ۱ ) نسوان \*
    - ( ۲ ) اشخاص غایب از رده و آنها نیز که در حق نیومند



بسم الله الرحمن الرحيم

فصل اول عدده نمایندگان ملت و تقسیم آن بایلات و ولایات

- ۱- ماده اول: عدده نمایندگان ملت برای مجلس شورای ملی در ممالک ایران یکصد و بیست نفر تعیین میشود \*
- ۲- ماده دوم: تقسیم نمایندگان ملت نسبت به جمعیت تخمینی ولایات و اهمیت عملی از قرار شرح جدولی است که باشر نظر مناسجه منضم شده است \*
- ۳- ماده سوم: چون واسطه فقدان اسباب لازمه عمل انتخابات فقط در شهرهای بزرگ و کوچک خواهد بود لهذا از غالبی بلوکات و ایلات که کمترین آسایش و رفاه در این نظامنامه اسم برده نشده

- شرعی هستند
- (۳) تبیه خارجیه \*
- (۴) اشخاصیکه خرویشان از دین حنیف اسلام در حضور یکی از حکام شرع جامع شرایط به ثبوت رسیده باشد \*
- (۵) اشخاصیکه کمتر از بیست سال داشته باشند \*
- (۶) ورشکسته‌گان بقصیر \*
- (۷) مرتکبین قتل و سرقت و مقصرینی که مستوجب مجازات قانونی اسلامی شده‌اند و معروفین با ارتکاب قتل و سرقت و غیره که شرعاً وراثت خود را حاصل نکرده باشند \*
- (۸) اهل نظام بری و بحری که مشغول خدمتند \*
- ماده ششم اشخاصیکه بشرط از انتخاب نمودن محرومند \*
- (۱) حکام و معاونین حکام در قلمرو مأموریت خود \*
- (۲) مستخدمین نظمی و ضابطیه در محل خدمت \*

فصل سوم شرایط انتخاب شوندگان

- ماده هفتم اشخاصی که باید دارای صفات و مقامات ذیل باشند
- (۱) متدین بدین حضرت محمد ابن عبد الله صم باشند مگر غایبگان مال مسیحی و زرتشتی و یهود که آنها هم باید در دین خود

- ثابت القیمة باشند \*
- (۷) تبیه ایران باشند \*
- (۳) لاقفل خط و سواد فارسی با اندازه کافی داشته باشند \*
- (۴) معروفیت علی داشته باشند \*
- (۵) در امور مملکتی با بصیرت باشند \*
- (۶) معروف با امانت و درستکاری باشند \*
- (۷) سن آنها کمتر از سی و نه سال و زیاد از هفتاد سال نباشد \*
- ماده هشتم اشخاصی که از انتخاب شدن محرومند \*
- (۱) شاهزادگان بلا فصل یعنی پناه و اخوان و اعمام پادشاه \*
- (۲) نسوان \*
- (۳) تبیه خارجیه \*
- (۴) اهل نظام بری و بحری که مشغول خدمتند \*
- (۵) اشخاصیکه مشغول خدمات دولتی هستند مگر اینکه برای مدت غایبگی از شغل خود استفاده نمایند \*
- (۶) ورشکسته‌گان بقصیر \*
- (۷) مرتکبین قتل و سرقت و مقصرینیکه مستوجب مجازات قانونی اسلامی شده‌اند و معروفین با ارتکاب قتل و سرقت و غیره که شرعاً



۶

- ماده دوازدهم ◀ در شهرهای بزرگ بجهت دادن تعرفه انجمن نظارت میتو اندر هر مرحله شصه جدا گانه تشکیل نماید مرکب از یک خدا و پنج نفر از مستبدین محل •
- ماده سیزدهم ◀ انجمن نظارت از میان اعضای خود یک یا دو نفر منشی انتخاب مینماید •
- ماده چهاردهم ◀ انجمن نظارت یک هفته بعد از انجام انتخابات، متفرق میشود ◀◀ فصل پنجم ◀◀
- ماده پانزدهم ◀ انتخاب در کلیه ممالک ایران بطرز درجه درجه‌ها در ( توضیح اول ) مراد از انتخاب دو درجه است که ابتدا در مرحله‌های یک شهر یا در شهرهای یک حوزه انتخابیه عدده معینی را انتخاب مینماید که منتخب نامیده میشوند و بعد این انتخاب شده‌ها که درجه اول در مرکز حوزه انتخاب چیده شده از میان خود عدده مطلوبه را تا انتخاب میکنند و این انتخاب شده‌ها که درجه ثانی نامیده خواهند میشوند ( توضیح دوم ) مراد از حوزه انتخابیه آن قسمتی از مملکت است که موافق تقسیم نظامنامه یک یا چند نفر را مشترکاً انتخاب کرده مستقیماً بصورت مجلس شورای ملی میفرستند اعم از اینکه آن قسمت در تحت یک یا چند حکومت باشد مرکز حوزه‌ها آن نقطه است

- وراثت خود را حاصل نکرده باشند •
- ( ۸ ) کسانی که سناشان از سی کمتر و از هفتاد بیشتر باشند •
- ( ۹ ) اشخاصی که خروجشان از دین حنیف اسلام در حضور یکی از حکام شرع جامع شرایط به ثبوت رسیده باشد و با منظره نفس باشد ◀◀ فصل چهارم ◀◀
- در هر مرکز انتخاب هیتی با نام انجمن نظارت موافقه تشکیل میشود که مرافق و مسئول صحت انتخابات خواهد بود •
- ماده هفدهم ◀ انجمن نظارت در محل هائیکه انجمن ایالتی یا ولایتی موافق قانون برقرار است مرکب خواهد بود از سه نفر از اعضای انجمن ایالتی یا ولایتی و چهار نفر از محترمین محل در تحت ولایت حاکم این چهار نفر محترمین را انجمن ایالتی یا ولایتی بصورت حاکم از غیر اعضای خود مینماید خواهد کرد •
- ماده یازدهم ◀ در محل هائیکه انجمن ایالتی یا ولایتی موافق قانون هنوز تشکیل نیافته انجمن نظارت مرکب خواهد بود از شخص حاکم و کار گذار و یک نفر از علمای معروف محل و یک نفر از شاهر ادکان و دو نفر از اعیان و دو نفر از متدین تجار ( در هر جا که یکی از اشخاص مذکوره نباشد بوض او از اعیان تجار مینماید )

۷

- که انتخاب درجه تالی حوزه در اینجا واقع می‌شود \*
- ماده شانزدهم. انتخاب درجه اول و تالی کلیه بطرز انتخاب جمعی خواهد بود مگر در محله‌هایی که موافق تقسیم نظامنامه پیش از یک نفر حق انتخاب ندارند در این صورت با انتخاب فردی عمل می‌شود \*
- ( توضیح ) مراد از انتخاب جمعی آنستکه هر يك از انتخابات کنندگان در دوره‌ای بدهه مجموع انتخاب شود و گمان آن محل اسامی اشخاص می‌نویسند مراد از انتخاب فردی آنستکه هر يك از انتخاب کنندگان در دوره‌ای اسم یک شخص را بنویسند \*
- ماده هفدهم. انتخاب درجه اول با اکثریت نسبی و انتخاب درجه تالی با اکثریت تام خواهد بود \*
- توضیح -- مراد از اکثریت تام آنستکه بیشتر از نصف رای دهندگان در باره رای داده باشند \*
- ماده هجدهم. در انتخاب درجه اول اشخاصی که نسبت بدهه کلیه انتخاب کنندگان حوزه انتخابیه اکثریت تام حاصل کنند مستثنی از انتخاب درجه تالی بوده بدهت عضویت مجلس شورای ملی قبول می‌شوند \*
- ماده نوزدهم. در انتخاب درجه تالی اگر دفته اول و دوم در باره کسی اکثریت تام حاصل نشد دفته سوم همان شخص با اکثریت

۸

- نسبی منتخب خواهد بود \*
- ماده بیستم. در صورت تساوی آرا بین دو یا چند نفر هر یک از آنها از آنها محل حاجت باشد آن يك نفر بحد کم ترعه معین می‌شود \*
- ماده بیست و یکم. در انتخاب درجه اول عدده انتخاب شوندگان هر حوزه انتخابیه سه مقابل عدده نمایندگانی خواهد بود که براساس آن حوزه در ماده دوم معین شده است \*
- ماده بیست و دوم. در حوزه انتخابیه طهران انتخاب درجه اول از پنج محله که هر يك در تحت ریاست يك كسد خداست بعمل خواهد آمد موافق تقسیم که انجمن نظارت معین خواهد کرد \*
- ماده بیست و سوم. در حوزه انتخابیه ایلات و ولایات انتخاب درجه اول در تمام شهرهای آن حوزه با اکثریت نسبی بعمل خواهد آمد بعد از این منجبتین درجه اول در مریدیه که انجمن نظارت مقرر می‌کند معین می‌گردد در سایر حوزه حاضر شده مجتمعا از میان خود شایسته‌ترین را در ماده دوم بجهت آن حوزه تصریح شده است. با اکثریت تام نمایند انتخاب خواهند کرد \*
- ماده بیست و چهارم. پنج ابر عمده شاهسون در اینجا به مجتاری

۹

- نشانی، ایلات خمشه‌فارس، ترکان، موافق تقسیم نظامنامه هر کدام یک نماینده مستقیماً بصویت مجلس شورای ملی میفرستند.
- طرز انتخاب ایلات هم‌دوره است؛ لیکن عدده منتخبین درجه اول هم‌ایلی و مرکز انتخاب درجه ثانی را وزارت داخله معین خواهد کرد.
- در این مورد انتخاب درجه ثانی جمع قرعه خواهد بود.
- هماده بیست و پنجم در صورتیکه انتخاب شدگان شهرهای جزو در موعده یکجه انجمن نظارت مرکزی برنی حضور آنها معین کرده در مرکز آن حوزه حاضر نشوند برای آن دوره حق انتخاب از آنها ساقط است و همان‌عدده که مدرس موعده حاضر شده‌اند نمایندگانی از حوزه را از میان خودشان انتخاب خواهند کرد.
- هماده بیست و هشتم هر یک از انتخاب کنندگان زیاده بر یک مرتبه حق رای دادن ندارند؛ مگر در صورتیکه تجدیداً انتخاب لازم شود هماده بیست و هفتم در درجه اول انتخاب کنندگان مجبور نیستند که حتماً از ساکنین محل خود انتخاب کنند.

### فصل ششم

- دادن نمره برای تشخیص انتخاب کنندگان
- هماده بیست و هشتم انجمن نظارت اعلی مرتب‌نموده بمناسبت

۱۰

- اهمیت محل ازینجالی بازده روز قبل از موعده انتخاب اشاء، میدهد
- هماده بیست و نهم اعلان مذکور مطالب ذیل را دارا خواهد بود.
- (۱) شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شدگان \*
  - (۲) محل برزقانی را که انجمن نظارت یا شعب آن در قه نمره قه خواهد داد \*
  - (۳) مکان و زمانی که انجمن نظارت برای اخذ رای حاضر خواهد بود \*
  - (۴) عدده نمایندگان را که صاحبان نمره باید منتخب نمایند \*
- هماده سی ام اشخاصیکه شرایط انتخاب کردن دارا هستند اگر در ظرف مدتی که انجمن نظارت بجهت گرفتن نمره، معین نموده است نمره نگیرند حق انتخاب برای آن دوره از آنها ساقط است.
- هماده سی و یکم نمره که با انتخاب کنندگان داده میشود محتوی فقرات ذیل خواهد بود.
- (۱) نمره و تاریخ \*
  - (۲) اسم دارنده نمره و اسم پدر او \*
  - (۳) منزل و منزل \*

۱۱

- (۴) زمان و مکانی که دارنده تفرقه باید حاضر شده‌شده‌شده‌شده خود را بدهد
- (۵) ساعت افتتاح و اختتام مجلس انتخاب
- (۶) مهر یا امضای اعضای انجمن نظارت
- همراه سی و دوم) انجمن نظارت یا شش‌پان‌پان تمام تفرقه‌هایی را که میدهد. تیرتیرتیرتیر در کتابچه مخصوص ثبت خواهد نمود

### فصل هفتم

- در اخذ و استخراج آراء و تعیین انتخاب شده‌شده‌شده
- همراه سی و سوم) بنسبیت اهمیت محل مسدودت اخذ رای از یک الی سه روز خواهد بود. تعیین انجمن نظارت
- همراه سی و چهارم) پس از انقضای موعده که انجمن نظارت برای اخذ رای مهین میکند دیگر ورره رای از کسی قبول نخواهد شد
- همراه سی و پنجم) دادن رای یا یعنی باشد و از این جهت باید داده تفرقه قبل از دخول مجلس انتخاب اسم یک یا چند نفر مدعیین خود را مطابق عمده که اعلان شده‌شده‌شده روی کاغذ سفید بی نشان نوشته لوله کرده با خود داشته باشد

- همراه سی و ششم) پس از حضور اعضای انجمن نظارت و افتتاح مجلس انتخاب در ساعتی که اعلان شده‌شده‌شده قبل از شروع بگرفتن ورره رای رئیس

۱۲

- انجمن نظارت جمیع را که برای ضبط اوراق رای مهین شده‌شده است در حضور اعضای انجمن و حاضرین از انتخاب کنندگان باز نموده‌شده‌شده
- بودن آنها میباشد

- همراه سی و هفتم) هر يك از دارندگان ورره تفرقه پس از ورود بمجلس انتخاب در حکم ارا می تفرقه ورره رای خود را

یکی از اعضای که برای استکار مهین شده میدهد

- همراه سی و هشتم) کتیرنده تفرقه را در بصورت بلند میگردد تا منشی انجمن نموده را در کتابچه ثبت تفرقه پیدا کرده نشان کند پس از نشان کردن نموده تفرقه را با ابطال نموده بصاحبش رد میباشد و ورره رای او را بدون نگاه کردن در جمیع انتخاب می اندازد صاحبان تفرقه با احتیاط مواردی که تجدید انتخاب لازم شود تفرقه باطله خود را محفوظ خواهند داشت

- همراه سی و نهم) انتخاب کنندگان پس از دادن ورره رای رئیس گرفتن تفرقه باطله در صورت تنگی جای و اختلال نظم و ترتیب انتخاب با سر رئیس از مجلس انتخاب خارج خواهند شد

- همراه چهارم) در عملیاتی که انتخاب در يك روز تمام نمیشود در ختام مجلس آروز تمام اعضا با احتیاطات لازمه در

۱۳

چهارم مهر کرده روز بعد همان اعضا ترا باز میکنند \*

ماده چهارم و پنجم \* بد از اعلان انجام انتخاب رئیس انجمن جنبه انتخاب را در حضور اعضا و حاضرین انتخاب کنندگان خالی نموده امر را بستن رای آر می نماید \*

ماده چهارم و نهم \* یکی از اعضا اوراق انتخاب را سرده عدله ترا با عدله رای دهنده‌گانی که نمره تعرفه آنها در کتابچه ثبت نمره نشان شده است تطبیق میکند در صورت زیادی اوراق رای بدهه اوراق زائده از گایه بر داشته شده باطل میشود و نتیجه در صورت مجلس نوشته میشود \*

ماده چهارم و سوم \* اوراق انتخاب را یکی از اعضا بصورت بلند یک یک خوانده میکنند دیگر از اعضا می دهد و سه نفر دیگر از اعضا اسامی را بر تری که خوانده میشود در دوره نری می نویسند \*

ماده چهارم و چهارم \* هر کاه اوراق انتخاب زیاد یا کمتر از عدله مینه اسامی نوشته باشند تقصی در امر انتخاب حاصل نشود شد در صورت اول نده اسمی که زیاد نوشته شده از آخر دوره خوانده نخواهد شد \*

ماده چهارم و پنجم \* از اوراق رای آنچه سفید یا لایه باشد یا نکه صحیحاً معرفی انتخاب شده را نکند یا اعضای انتخاب کننده را داشته باشد یا بیش از یک ورق باشد محسوب نخواهد شد ولی عیناً ضمیمه

۱۴

صورت مجلس میشود \*

ماده چهارم و ششم \* بلافاصله بعد از شماره و استنراج اراء رئیس تیجه را بصوت بلند اعلام میناید و اوراق انتخاب را ممدوم میکند با استثنای آنها که در ماده قبل ذکر شده که ضمیمه صورت مجلس میشود \*

ماده چهارم و نهم \* صورت مجلس انتخابات را منشی در سه نسخه تحریر نموده با امضای اعضای انجمن نظارت مدیر ساند یک نسخه بگورمت نسخه دیگر توسط حکومت مجلس شورای ملی و نسخه ثالث با کتابچه ثبت اوراق نمره انجمن ایالتی پولایتی مرکز حوزه فرستاده میشود \*

ماده چهارم و ششم \* اشخاص که وره تعرفه ندارند حق دخول بمجلس انتخاب ندارند \*

ماده چهارم و هفتم \* دخول در محوطه انتخاب با داشتن اسلحه اکیداً ممنوع است \*

ماده پنجم \* اسامی انتخاب شدگان درجه اول و دوم بعد از اتمام انتخابات ظرف حاکم محل در روزنامه اعلان میشود \*

ماده پنجاه و یکم \* انتخاب شدگان در شهرهای جزو باید با امضای

انجمن نظارت آن محل اعتبار نامه در دست داشته باشند و انجمن نظارت مرکزی از آن بدهند و همچنین نمایندگانی که در مرکز حوزه انتخابیه بری عضویت مجلس شورای ملی منتخب میشوند باید با اعضای انجمن نظارت مرکزی اعتبارنامه در دست داشته تمام دفتر مجلس شورای ملی نمایند.

فصل هشتم در شکایات راجعه با انتخابات

ماده پنجاه و دوم. اگر از نتایج کاندیدگان و انتخاب شوندگان کسی حین انتخابات شکایت یا ایرادی را جمیع انتخابات داشته باشد مانع از انجام انتخابات نشود و وی شرح آن شکایات باید در صورت مجلس درج شود.

ماده پنجاه و سوم. شکایات و ایرادات راجعه با انتخابات باید در ظرف یک هفته بعد از ختم انتخابات انجمن نظارت اظهار شود تا انجمن رسیدگی کرده حکم بدهد و نتیجه را ضمیمه صورت مجلس انتخاب نماید.

ماده پنجاه و چهارم. متشکریان از انتخابات اگر از حکم انجمن نظارت راضی نباشند میتوانند پس از افتتاح مجلس شورای ملی شکایات خود را در ظرف ماه اول مجلس شورای ملی اظهار نمایند و حکم مجلس

شورای ملی قاطع خواهد بود (شکایات راجعه با انتخاباتی که بعد از افتتاح مجلس شورای ملی بعمل میآید باید در ظرف ماه اول بعد از وقوع آن انتخابات بمجلس شورای ملی برسد.

ماده پنجاه و پنجم. هر گاه یکی از متشکریان یا نمایندگان بوسیله تطبیق یا شهید انتخاب شود پس از ثبوت باجمیع نظارت یا مجلس شورای ملی انتخاب آن منتخب یا غایب شده علاوه بر مجازاتی که قانون درباره او مبین خواهد کرد از درجه اعتبار ساقط خواهد بود.

ماده پنجاه و ششم. حق اعتراض با انتخابات را اشخاصی دارند که حق انتخاب کردن داشته باشند.

فصل نهم در مواد مختلفه

ماده پنجاه و هفتم. همینکه نصف بلاوه يك تراز نمایندگان ملت که شصت و یک نفر باشد در طهران حاضر شدند مجلس افتتاح میشود برای آنها اکثریت مناظر اعتبار و اجراست.

ماده پنجاه و هشتم. ابتدای دوره انتخابیه دو ساله از روزی است که مجلس شورای ملی افتتاح میشود.

ماده پنجاه و نهم. پس از انقضای مدت دو سال باید نمایندگان مجدداً انتخاب شوند و مردم مختارند هر يك از متشکریان سابق را که میخواهند دوباره انتخاب نمایند.

ماده شصتم. مقرری اعضایی مجلس شورای ملی موقوف

ردیف	نام و نام خانوادگی	تخصص	محل انتخاب	تعداد آرا	تعداد رایگان	مرکز حوزه	حوزه انتخابیه
۱	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۵	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۶	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۷	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۸	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۹	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۰	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۱	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۲	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۳	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۴	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۵	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۶	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۷	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۸	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۱۹	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۰	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۱	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۲	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۳	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۴	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۵	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۶	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۷	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۸	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۲۹	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۰	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۱	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۲	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۳	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۴	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۵	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۶	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۷	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۸	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۳۹	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۰	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۱	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۲	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۳	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۴	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۵	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۶	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۷	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۸	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۴۹	سید علی حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع
۵۰	سید محمد حسینی	معلم	محل انتخاب	۴۵	۱۵	طهران	طهران و توابع

۱۷

بشخص و تصویب مجلس است \*  
 بوداده شصت و یکم \* خارج مسافرت انتخاب شده‌اند درجه اول و دوم راندها با ابواب حکومت هر محل با اطلاع انجمن نظارت از قرار فرسخی پنج قران ادا خواهد کرد. علاوه پنج تومان مخارج توقف پنج روزه در مرکز حوزه \*

بوماده شصت و دوم \* هرگاه یکی از اعضای مجلس شورای ملی استعفا یا فوت نماید و پیش از سه ماه باقی‌مانده دوره باقی باشد مجلس شورای ملی یک نفر بجای او با اکثریت تمام انتخاب خواهد کرد \*

بوماده شصت و سوم \* در طهران ده روز بعد از توشیح این نظامنامه بدستخط هایونی و در ولایات پنج روز بعد از وصول نظامنامه انجمن نظارت تشکیل یافته شروع با انتخابات خواهد کرد \*

روز نهمین ماه ذی‌حجه سال ۱۳۲۷ \*  
 \* اعضاء اعزاء کسبون تحریر نظامنامه انتخابات \*  
 فرمان فرما . مشیرالدوله . مؤمن الملک . مستوفی الملک . صنیع الدوله  
 محترم الملک . معین الدوله . مهندس الملک . مستشارالدوله . حاجی سید نصر الله . اسدالله میرزا . حسین قلی خان نواب . مستشار السلطان . کاتب السلطنه . نظم الدوله . امین دوله







